

Partijen en hun standpunten

Partijprogramma versus mediaberichtgeving

Meer weten?

Internet

- www.nieuwsmonitor.net
- Twitter: [@Nieuwsmonitor](https://twitter.com/Nieuwsmonitor)

Onderzoekers

Wendy van Dongen
Joep Schaper
Kasper Welbers
Maurits Denekamp
Martijn Krijt

Otto Scholten

- 06 51 513 921
- o.scholten@uva.nl

Nel Ruigrok

- 06 27 588 586
- nel@nelruigrok.nl

“Campagne gaat klassiek links-rechtsbeeld geven”, kopte de NRC op maandag 26 april. PvdA, CDA en VVD doen hun best om de verkiezingscampagne te verkopen als de klassieke strijd tussen links en rechts. Thema’s als hypotheekrenteaftrek, sociale zekerheid en lastenverlichtingen worden aangehaald om hun streven te realiseren. In de Nederlandse politieke arena zijn echter meer thema’s te ontwaren dan slechts linkse of rechtse. Standpunten van partijen over criminaliteit, milieu en integratie vormen een andere discussie. Hier gaat het om hoe *conservatief* of hoe *progressief* partijen zijn.

Kiezers kunnen hun eigen positie bepalen door Kieskompas in te vullen. Aan de hand van dertig stellingen ziet de kiezer waar hij of zij staat in het politieke spectrum. In dit overzicht staan ook de partijen weergegeven, waardoor men direct kan zien waar men staat ten opzichte van de partijen.

In dit onderzoek vergelijken we de positie van de partijen volgens Kieskompas met de positie van de partijen zoals naar voren komt in de mediaberichtgeving. Met andere woorden: hoe links, rechts, progressief of conservatief zijn de partijen in hun partijprogramma en hoe komen ze op dezelfde politieke dimensies in het nieuws?

→ Methode

Om te kijken hoe de partijposities over linkse- rechtse, progressieve- en conservatieve thema’s worden weergegeven in de media, hebben we de koppen en leads van krantenartikelen geanalyseerd volgens de NET-methode¹. De onderzochte media zijn: *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *De Telegraaf*, *Trouw*, *Sp!ts* en *Nu.nl* van 19 februari tot en met 11 mei. Uit de analyse zijn ruim 20.000 gecodeerd waarvan 2.000 een politieke richting van een partij met zich droeg. Deze kernzinnen zijn in de analyse opgenomen.

Kieskompas hanteert 30 stellingen gebaseerd op verschillende politieke thema’s waarop de ideologische positie van de partijprogramma’s is gemeten. Zo kunnen de partijen worden gepositioneerd op de links-rechts as en de progressief-conservatief as. In dit onderzoek worden deze posities vergeleken met de posities die de partijen krijgen toebedeeld in de verslaggeving van de media. Alle onderwerpen zoals naar voren zijn gekomen in de mediaberichtgeving hebben we ingedeeld naar de twee dimensies. Hierbij moet worden opgemerkt dat het in de media om meer thema’s gaat dan de stellingen zoals gehanteerd in Kieskompas. In totaal vonden we ruim 400 verschillende thema’s, van vlaktaks tot kopvoddentaks en van zondagsrust tot homohuwelijk. Veel issues zijn niet onder te verdelen in de politieke dimensies omdat het thema’s betreft waar iedereen voor of tegen is, zoals economische groei en criminaliteit. De politieke verschillen rond deze thema’s zijn te vinden in de ideologische keuzes die partijen maken met betrekking tot de onderwerpen, zoals bezuinigingen versus investeringen van de overheid, of hardere straffen versus gezinsbegeleiding. Deze laatste thema’s zijn onderverdeeld, terwijl uitspraken van partijen over de thema’s waarin geen politieke keuze wordt gemaakt buiten beschouwing zijn gelaten.

→ Twee politieke dimensies

De verscheidenheid aan thema’s waarop politieke partijen zich willen profileren, maken het onmogelijk om nog slechts te spreken van links versus rechts. Daarom wordt in dit verslag ook gebruik gemaakt van de progressief-conservatief dimensie². De dimensie links versus rechts is een overblijfsel van de verzuiling, maar speelt nog steeds een belangrijke rol in de politieke en publieke sfeer. Naast deze dimensie bekijken we de positie van de partijen binnen de progressief versus conservatief dimensie. Progressief staat voor *groen*, *individueel* en *internationaal* terwijl conservatief refereert aan *grijs*, *collectief* en *nationaal*. In kader 1 geven we weer welk politiek debat in welke dimensie is in te delen.

¹ Zie voor uitgebreide uitleg van de methode: http://www.nieuwsmonitor.net/p/4/Methoden_van_onderzoek

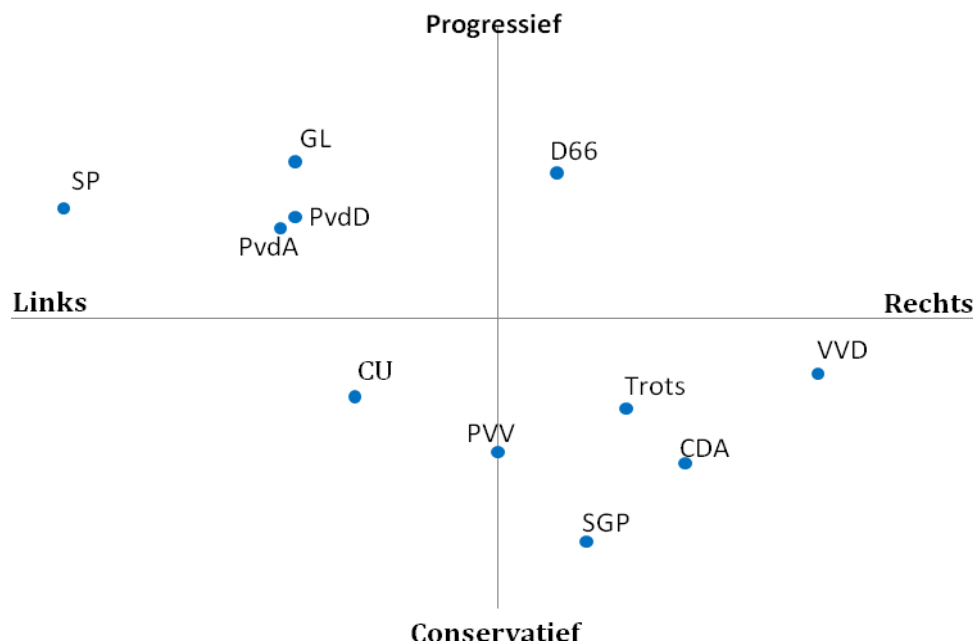
² In de wetenschappelijke literatuur worden de termen GAL (Groen, Alternatief, Libertair) en TAN (Traditioneel Autoritair, Nationalistisch) gebruikt.

Kader 1 Schematische weergave van politieke dimensies

Dimensie	Spanningsveld	Voorbeelden politieke debat
Links – Rechts		
Sociaaleconomisch Links Rechts	- Actief overheidsingrijpen economie met het oog op herverdeling versus passieve overheid /ondernemingsvrijheid	Hypotheekrenteaftrek, ontslagrechtversoepeling, belastingdruk, nivellering lonen
Progressief – Conservatief		
Groen – Grijs	Behoud van natuur versus gebruik van natuur: milieu tegenover economie	Windenergie of kolencentrale, investeren in openbaar vervoer of in meer asfalt?
Individueel – Collectief	Nadruk op individu of meer aandacht voor het collectief: privacy versus veiligheid	Cameratoezicht, hoofdzoekjesverbod, patiëntendossier
Internationaal - Nationaal	Internationaal meedoen of kiezen voor nationaal belang?	Meer of minder Europa, meedoen vredesmissies of niet?

Deze indeling is de basis voor Kieskompas om partijprogramma in te delen op een links-rechts schaal en een progressief-conservatief schaal. De resultaten van deze bevindingen zijn te zien in Figuur 1. Op basis van de 30 stellingen die het Kieskompas hanteert om een politieke positie te bepalen, zijn de partijprogramma's van de politieke partijen bestudeerd.

Figuur 1. Ideologische posities van de partijen volgens partijprogramma

Het merendeel van de partijen is te vinden links-progressieve hoek en de rechts-conservatieve hoek. Dat zijn de twee sterkste politieke stromingen. D66 als gematigd rechts-progressief en de ChristenUnie als gematigd links-conservatief zijn hierop de uitzonderingen. De meest linkse partij is de SP, de meest rechtse de VVD. De meest conservatieve partij is SGP, de meest progressieve zijn GroenLinks en D66. De PVV is op de links-rechts schaal een middenpartij. De partij wil aan – net als de SP - de AOW-leeftijd op 65 jaar houden (links) en – net als de VVD – de belastingen verlagen (rechts). Afgaande op de dertig stellingen in Kieskompas komen PvdA en PvdD vrijwel op dezelfde positie (gematigd links-progressief) uit.

→ Partijen in de media

Het mediaprofiel van partijen op de links-rechts en de progressief-conservatief schaal wordt vastgesteld aan de hand van standpunten van partijen zoals verwoord in geschreven media. Tot aan zaterdag 15 mei berichten de (geschreven) media nog relatief weinig over standpunten van politieke partijen op basis waarvan het mogelijk is partijen in te delen op de links-rechts en de progressief-conservatief schaal. Het nieuws gaat nog vaak over steun en kritiek en/of over het wedstrijdelement (ofwel: de peilingen).

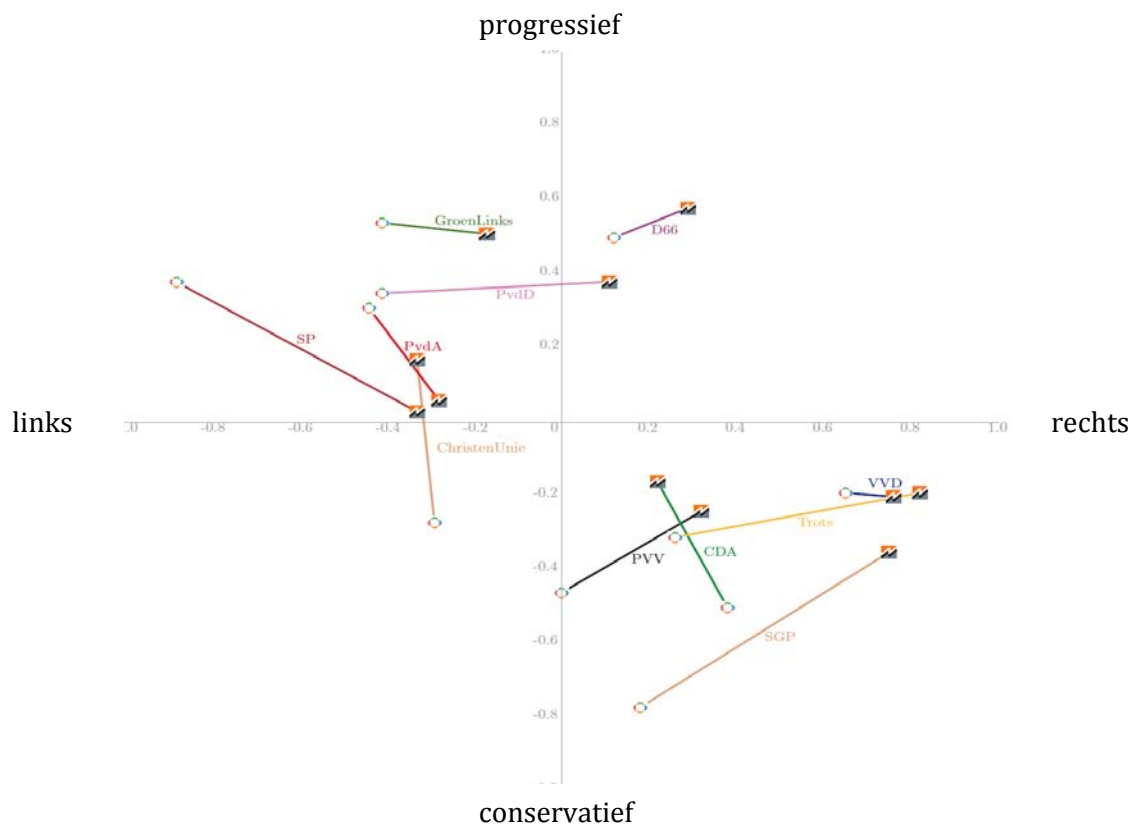
De vraag die we hier onderzoeken is of de partijen volgens de berichtgeving ook op deze posities terecht komen. De relatief geringe aandacht voor standpunten van partijen brengt met zich mee dat met name voor sommige kleine partijen het aantal relevante uitspraken in de berichtgeving zo klein is dat aan het

verschil tussen de positie volgens het partijprogramma en de positie volgens de media (het mediaprofiel) vooralsnog niet al te veel betekenis kan worden toegekend. in de media.

Voor het bepalen van het mediaprofiel van de verschillende partijen hebben we alle onderwerpen in het nieuws meegenomen, ook al komen ze in de stellingen van Kieskompas niet aan de orde. Een voorbeeld hiervan is de Uruzganmissie. Dit onderwerp is veel in het nieuws geweest. Meedoen aan militaire missies wordt gezien als 'internationaal' en dus progressief. De PvdA is (in het nieuws) tegen het voorzetten van de missie en scoort op dit punt dus conservatief. In Kieskompas is geen vraag gesteld over de Uruzganmissie, dus is het logisch dat de PvdA progressiever uit Kieskompas komt dan uit de media-analyse. Dit Uruzgan-effect speelt andersom voor de ChristenUnie, die progressiever in het nieuws naar voren komt, omdat deze partij voor een nieuwe missie is.

We hebben ervoor gekozen om alle thema's mee te nemen in het onderzoek omdat daarmee een totaal beeld gegeven kan worden van wat kiezers in de berichtgeving tot zich kunnen nemen. In de analyse is een weging toegepast die er op neerkomt dat een kop op de voorpagina meer gewicht in de schaal legt dan de derde zin van de lead van een artikel op de binnenlandpagina.

Figuur 2. Ideologische posities van de partijen volgens partijprogramma en mediaberichtgeving

In het figuur valt op dat voor geen van de partijen geldt dat de ideologische positie die voortvloeit uit het partijprogramma overeenkomt met de berichtgeving in geschreven media. Voor VVD en D66 geldt dat hun mediaprofiel nog het dichtst in de buurt van het partijprogramma komt. De kleine partijen PvdD, Trots en SGP zijn zo weinig in het nieuws geweest met relevante uitspraken dat aan het verschil tussen mediaprofiel en partijprogramma vooralsnog weinig tot geen waarde gehecht kan worden.

Behalve ChristenUnie en CDA komen alle partijen in de berichtgeving rechtser uit dan hun programma aangeeft. Dat geldt het sterkst voor de PVV en de SP. Mediaprofiel en partijprogramma komen voor de ChristenUnie op de links-rechts schaal vrijwel met elkaar overeen. Voor het CDA geldt dat het mediaprofiel wat minder rechts is dan het partijprogramma.

Alles bij elkaar is het mediaprofiel rechtser dan de partijprogramma's. Dat is terug te voeren op de grote aandacht voor bezuinigingen, van oudsher een bij uitstek rechts thema. Alle partijen - ook die ter linkerzijde - benadrukken de noodzaak om de overheidsfinanciën op orde te brengen. 'Griekenland' als spook-

beeld mist kennelijk zijn uitwerking niet. Omdat ook voor de partijen ter rechterzijde het mediaprofiel rechtser is dan de programma's aangeven, blijven de verschillen tussen links en rechts qua mediaprofiel ongeveer even groot als de verschillen tussen links en rechts afgaand op de partijprogramma's. Ter illustratie vergelijken we de meest linkse en de meest rechtse partij met elkaar. De score loopt van meest links (-1.0) tot meest rechts (+1.0)). Het partijprogramma van de meest linkse partij (SP) scoort rond -0.9, het partijprogramma van de meest rechtse partij (VVD) rond +0.6, het verschil is derhalve 1.5. Het mediaprofiel van de meest linkse partij (SP) komt uit op rond -0.4, het mediaprofiel van de meest rechtse partij (VVD) op rond +0.8, het verschil is + 1.2.

Op de progressief-conservatief as treden aanzienlijk minder verschuivingen op. Het verschil tussen mediaprofiel en partijprogramma is voor Groen Links en de VVD verwaarloosbaar klein, voor PvdA en SP geldt dat het mediaprofiel iets minder progressief is dan het partijprogramma, voor D66 is het mediaprofiel juist iets progressiever dan het partijprogramma. Voor CDA en PVV ten slotte geldt dat het mediaprofiel wat minder conservatief is dan het partijprogramma.

Partijen komen in de berichtgeving overigens met uitspraken over verschillende issues in het nieuws. Dat geldt zowel voor issues relevant voor de links-rechts schaal als voor issues van belang voor de progressief-conservatief schaal (zie tabel 1).

Tabel 1 Onderwerpen per partij op de twee dimensies

	Links-Rechts	Progressief-Conservatief
SGP	Weinig uitingen	Weinig uitingen
CU	Belastingen, ontwikkelingshulp, bezuinigingen	Uruzgan
D66	Bezuinigingen, hypotheekrenteaftrek	Uruzgan, bestuurlijke vernieuwing
GL	Hypotheekrenteaftrek, subsidies cultuur	Bestuurlijke vernieuwing
SP	Hypotheekrenteaftrek, privatisering	Weinig uitingen
PvdD	Weinig uitingen	Dierenwelzijn
PVV	Subsidie, afschaffen subsidies cultuur	Islam, hoofddoekjes
CDA	Kilometerheffing, hypotheekrenteaftrek	Gezin, dierenwelzijn
PvdA	Hypotheekrenteaftrek, bezuinigingen	Uruzgan, gezin
Trots	Weinig uitingen	Weinig uitingen
VVD	Bezuinigingen, lastenverlichting	Openbaar vervoer, integratie

De PVV komt verhoudingsgewijs vaak in het nieuws met uitspraken over het schrappen van subsidies voor wat ze 'linkse hobby's' noemt. Dat draagt er aan bij dat het mediaprofiel van de partij rechtser is dan het verkiezingsprogramma aangeeft. De verschuiving van GroenLinks, SP en PvdA naar rechts komt - zoals eerder opgemerkt - door uitspraken over bezuinigingen. Die overschaduwden ideeën over bijvoorbeeld inkomensnivellering en ontwikkelingssamenwerking. Het mediaprofiel van het CDA is minder conservatief doordat de partij vooral met uitspraken over het gezin en over en over dierenwelzijn in het nieuws is geweest. 'Gezin' is de grootste categorie en daar is maar een man verantwoordelijk voor: Camiel Eurlings, die de politiek verliet en koos voor zijn gezin. Heel progressief van hem. Voor PvdD, SGP, en Trots geldt wat links-rechts betreft dat er te weinig uitspraken zijn om waarde te hechten aan de verschuiving naar rechts. Hetzelfde geldt voor SGP en SP voor de verschuiving naar conservatief.

→ Conclusie

Kijkend naar de ideologische uitspraken zien we dat de meeste partijen in de media rechtser naar voren komen dan in hun partijprogramma's. Dit komt doordat het thema 'economie' (lees: bezuinigingen op de overheidsuitgaven) de berichtgeving domineert. Ook de linkse partijen benadrukken de noodzaak om te bezuinigen met als gevolg dat hun mediaprofiel rechtser is dan de partijprogramma's aangeven. De partijprogramma's waarin de partijen hun ideale wereld kunnen schetsen en de dagelijkse nieuwsstroom wijken al duidelijk van elkaar voor de campagne echt begonnen is. Al in discussie met journalisten worden partijen gedwongen uit hun eigen wereld te treden en uitspraken te doen over thema's die het nieuws domineren. In theorie zou dat kunnen veranderen als de campagne echt op gang komt en partijen elkaar gaan aanvallen op verschillende onderwerpen. Maar gezien de grote onzekerheid over de ontwikkeling van de economie en de onrust op de (financiële) markten is het waarschijnlijker dat 'economie' voorlopig het allesoverheersende thema in de berichtgeving blijft en daarmee ook de verkiezingscampagne dicteert.